

دوره نامه

حجاب مهم ترین سنگر مبارزه
با استیلا ی فرنگی غرب

مجلس شورای اسلامی ایران
روابط عمومی

حجاب مهم‌ترین سنگر مبارزه با استیلای فرهنگی غرب

درآمد

مانده‌ایم و علت عقب ماندگی ما، دین اسلام است. آنها با استناد به اعتقاد مسلمانان به تقدیر و حیات پس از مرگ و قیامت، استدلال می‌کردند که به این دلایل، مسلمانان به امور دنیوی توجهی ندارند و همه هوش و حواسشان متوجه آخرت است. آنها به یک سری رفتارهای دینی مثل نماز خواندن، روزه گرفتن و هزینه‌هایی که برای حج می‌شود، اعتراض داشتند. البته برخی از این ادعاها امروز هم مطرح هستند.

هزاران نفر از مردم مشهد در تاریخ ۲۱ تیر ۱۳۱۴ برای اعتراض به قانون کشف حجاب در مسجد گوهرشاد تحصن کردند که همان روز، رژیم وابسته رضاخانی به مردم حمله کردند و بیش از دو هزار متحصن را به شهادت رساندند و پیکر پاک ایشان را در گورهای دسته جمعی به خاک سپردند.

آنها می‌گفتند که اسلام دست و بال همه، به خصوص زن‌ها را بسته، در حالی که در اروپا، زنان در کنار مردها کار می‌کنند و تقیدی در پوشیده بودن ندارند و همین مسئله به مردها انگیزه بیشتری برای کار می‌دهد. شعرای زیادی هم در این باره شعر گفتند و داستان‌های زیادی هم ساخته و پرداخته شدند که در آنها عناصر مذهبی به سخره گرفته شدند و علیه زنان مسلمان و محجبه، زشت‌گویی‌های فراوانی شد و شعرا، از جمله ایرج میرزا، سخافت و جلالت را در این زمینه از حد گذراندند.

به منظور پاسداشت اندیشه و گرامیداشت شهدای فاجعه مسجد گوهرشاد و سایر شهدای مسیر عفاف و پاکدامنی و ۲۱ تیر، سالروز حمله رژیم پهلوی به معترضان کشف حجاب در سال ۱۳۱۴، روز ۲۱ تیر به نام «روز عفاف و حجاب» نامگذاری شده است.

*چه جریاناتی در ایران در موضوع کشف حجاب نقش داشتند؟

جریان‌های مختلفی از قبل، برای این مسئله برنامه‌ریزی‌های دقیقی کرده بودند. اولین جریان، جریان بایبه است که قبل از همه موضوع کشف حجاب و گسیختگی رفتاری را مطرح کردند. نمونه بارز این جریان، قره‌العین است که البته امثال او کم نبودند. اساساً آزادی رابطه زن و مرد و گسستن رشته‌های اخلاقی، برای جذب افراد به بایبه و بعداً بهائیت به شدت توسط این جریان مورد حمایت قرار گرفت و تقویت و ترویج شد.

دکتر یعقوب توکلی، پژوهشگر و استاد تاریخ، همواره نگاهی دینی به مسائل تاریخی داشته، از این رو گفتگو با ایشان می‌تواند گوشه‌های مهمی از فرآیند تلاش غرب در تحمیل موضوع بی‌حجابی در گذشته و اکنون ایران را بازنمایی کند. این گفت‌وگو توسط مجله پاسدار اسلام تهیه شده که با هم از پیش رو می‌گذرانیم:

*آقای دکتر! به عنوان نخستین پرسش، ریشه مبارزه با حجاب به چه زمانی برمی‌گردد؟

بسم الله الرحمن الرحيم. از اواسط دوره قاجار مجموعه مباحثی تحت عنوان علل عقب ماندگی کشور ما در مقایسه با غرب مطرح شدند. روشنفکرانی که به غرب سفر کرده و یا گرایش‌های غربی مخالف اسلام داشتند، ادعا می‌کردند که ما چون مسلمان هستیم، از غرب عقب

جریان دوم، جریان روشنفکری معارض با اسلام است

به جای فرا خواندن من، خود به سراغم آمده است. او پس از کلی مقدمه چینی، سرانجام حرف اصلی اش را زد و آن اینکه شما جوان تحصیلکرده‌ای هستید و این قانونی که می‌خواهید به تصویب برسانید، قانون بدی است. پرسیدم: «چطور؟ این که بسیار جفای بزرگی است که دخترکان ده دوازده ساله به عقد پیرمردان درآیند.» گفت: «من اگر تا امروز زنده‌ام، به واسطه همین رفتار است و اگر شما این لایحه را به مجلس بفرستید، با آن مخالفت می‌کنم.» البته او فرصت چنین کاری را پیدا نکرد و در اثر سگته از دنیا رفت. در لایه‌لایه زندگی تمام اشراف، از جمله قوام‌السلطنه نیز می‌توان استفاده از قدرت در بهره‌مندی از نوامیس طبقات ضعیف‌تر را مشاهده کرد.

در دوره پهلوی‌ها این جریان شدیدتر و جدی‌تر و اشرافیت سیاسی و مالی و ملکی مشوق پدیده کشف حجاب شدند. شایان ذکر است که در دوره قاجار، حتی ناصرالدین‌شاه هم که شاه متشرعی بود، برای بانوانش از اروپا لباس‌های سبک اروپایی آورد و شخصاً از آنها عکس گرفت. البته لباس‌های آنها به نسبت لباس‌های زنان در دوره‌های بعد بسیار پوشیده‌تر و باحجاب‌تر است.

جریان پنجم، جریان فمینیسم در اواخر دوره قاجار است. در آن دوران ادبیات فمینیستی در ایران ترجمه شد و طرفداران زیادی پیدا کرد. رهایی از قوانین و سنت‌ها، برابری زن و مرد و حقوق برابر آنها در اروپا، به خصوص در طول جنگ‌های جهانی اول و دوم و پس از آنها برای به کار کشیدن زن‌ها در کارخانه‌ها بود. در آمریکا، در شمال دنبال کارگر ارزان برای کارخانه‌ها بودند و در جنوب برده‌داری رواج داشت. جنگ بر سر برده‌داری، دفاع از حقوق بردگان نبود، بلکه در واقع نظام سرمایه‌داری به دنبال به‌کارگیری کارگر ارزان در صنعت رو به گسترش آمریکا بود.

که ریشه در برخی از مذاهب و تفکرات امثال فتحعلی آخوندزاده و میرزا ملکم‌خان داشت که بنیه‌های مذهبی نداشتند و به نقد شریعت پرداختند و در آن به حجاب زنان حمله‌های شدید و سخیفی کردند. اینها به ظاهر مسلمانانی بودند که انگاره‌های عبور از احکام دین را پذیرفته و معتقد بودند که این احکام متعلق به دوره قبیلگی پیامبر «ص» است و تناسبی با دوره جدید ندارد. امروز هم چنین ادعایی مطرح است!

جریان سوم، جریان میسیونری مسیحی و یهودی است که با تأسیس مدارس مختلف در شهرهای تهران، اصفهان، ارومیه، همدان و... مسئله کشف حجاب، آموزش زندگی مختلط و رابطه بین معلم و شاگرد را دامن زدند. سند محکم در این باره کتاب خاطرات فرح پهلوی به نام «کهن دیارا» ست که او به صراحت بیان می‌کند که شاگردان در مدرسه ژاندارک که او در آنجا تحصیل می‌کرد، مورد سوء استفاده میسیونرها قرار می‌گرفتند و تشویق می‌شدند که زندگی دینی نداشته باشند. مدارس آلیانس نیز از همین سنخ بودند. این سبک زندگی بر روی جمعیت محدود شهرها در آن ایام تأثیر فراوانی داشت.

جریان چهارم، اشرافیت قاجار است که با استفاده از ثروت و قدرت، در بهره‌مندی گوناگون، از جمله بهره‌مندی از دختران جوان، به شکلی کاملاً افسارگسیخته عمل می‌کرد. متین دفتری در دوره‌ای که وزیر دادگستری بود، تصمیم گرفت قانونی را به تصویب برساند که بر اساس آن ازدواج دخترکان ده دوازده ساله با پیرمردهای ۷۰، ۸۰ ساله ممنوع شود. او می‌گوید روزی در دفترم نشسته بودم که محتشم‌السلطنه اسفندیاری، رئیس مجلس آمد. من تعجب کردم که چرا چنین رجل برجسته‌ای

در ایران امثال تاج السلطنه، دختر ناصرالدین شاه و صدیقه دولت آبادی تلاش زیادی برای ترویج فمینیسم کردند. در این زمینه مدارس متعددی توسط این بانوان تأسیس شدند. طرفه آنکه برای این مدارس عناوینی چون شرافت، امید نسوان و امثالهم انتخاب می شدند تا جامعه نسبت به آنها حساسیت نشان ندهد. در این مدارس انگاره های کشف حجاب به شدت ترویج می شدند.

و نهایتاً رژیم پهلوی بود که در واقع خروجی نهایی جریانات پیشین، یعنی بابیه، روشنفکری، اشرافیت سیاسی و ملکی و مخصوصاً سیاست های سفارت انگلستان بود که همواره در پی گسترش زندگی خارج از الگوهای اسلامی بود. اشرافی که ظاهراً مسلمان بودند، اما تقیدی به احکام دینی نداشتند، با پیروی از سبک زندگی غربی، برگزاری پارتی های شبانه مختلط، گسیختگی اخلاقی و خانوادگی و امثال اینها، به نمایندگی از جریانات گفته شده، تیشه به ریشه احکام اسلامی زدند.

* به برخی از این اقدامات اشاره بفرمائید.
یکی از آنها تضعیف حوزه علمیه بود. آنها با گذاشتن امتحانات دشوار، تعداد طلاب را به حداقل رساندند و حوزه ها را در شهرهای مختلفی تبدیل به انبار و حتی طویله کردند. پروژه کشف حجاب، یکی از حلقه های برنامه ای بود که انگلستان با کمک برخی از کشورهای اروپایی طراحی کرد و بر اساس آن نوع لباس و سبک زندگی ایرانی ها را به گونه ای تغییر داد که برای ادامه زندگی نیازمند تجهیزات و کالاهای اروپایی باشند. مستفرنگ شدن و به سبک و سیاق اروپایی ها لباس پوشیدن و زندگی کردن، جزو آرزوهای روشنفکران و طبقه متوسط اجتماعی شد و هرگونه مقاومتی در برابر کشف حجاب با سرکوب و مجازات های سنگینی مواجه شد. کانون پرورش افکار توسط دکتر سیدتقی نصر، پدر دکتر حسین نصر، در جهت تغییر افکار و تبدیل آنها به تفکرات غربی در همان دوره تأسیس شد.

*** پروژه کشف حجاب در دوره محمدرضا پهلوی چگونه دنبال شد؟**

در دوره پهلوی دوم ظاهراً فشار پلیس و مأموران امنیتی وجود نداشت، اما از شیوه پنهان تر و البته مؤثرتری استفاده شد. در این دوره، الزامات اجتماعی در برابر جریان های مذهبی ایستادند. در نظام اداری پهلوی دوم، دختران بی حجاب امکان کار و ادامه کار داشتند و افراد با حجاب با موانع جدی روبه رو بودند. سربازی اجباری دختران یکی از اقدامات ضد حجاب پهلوی دوم است.

* وضعیت حجاب در شرایط کنونی را چگونه می بینید؟
متأسفانه سیاست های فرهنگی و اقتصادی غلط،

اعلام کشف حجاب در سال ۱۳۱۴ صورت گرفت، در حالی که این جریان از سال ۱۳۰۴ شروع شده بود. روشنفکرانی چون فروغی با اعمال زور مخالف و معتقد بودند که این کار باید با شیوه های فرهنگی انجام و از مدارس شروع شود، اما رضاخان معتقد به ضرب و زور و فشار بود و این کار را هم کرد.

کاری که رضاخان کرد، آزادی حجاب نبود، بلکه کشف حجاب با توسل به ضرب و زور و برکناری و استفاده از پلیس سیاسی و عادی و مأموران امنیتی بود. رضاخان پس از کشف حجاب، اقدامات همه جانبه خود را برای حذف اسلام از زندگی مردم در پیش گرفت.

وضعیت حجاب را به آستانه بحرانی کشانده است. صدا و سیمای ما به جای تشویق حجاب، خود مشوق بی‌حجابی است. در سریال مهمی چون «کلاه پهلوی» همه خانم‌های منتسب به طرفداری از بی‌حجابی افرادی با لباس‌های شیک و زیبا و بانوان محجبه با سر و شکلی ناپسند معرفی شدند که خود باعث ترویج بی‌حجابی در میان حداقل دختران دانش‌آموز و دانشجو بود. برخی از کارمندان و معلمان برای اینکه کارشان را از دست ندهند، در محیط کار چادر به سر می‌کردند و جلوی در مدرسه یا اداره چادر را از سر برمی‌داشتند که مشاهده این وضعیت بدترین بدآموزی را در پی داشت.

ما انتظار چنین برخوردهایی را با فساد و تخلفات مالی در کشور داشتیم و داریم که متأسفانه کمتر شاهد بوده‌ایم. از همین روی جامعه در برابر قوانینی چون رعایت حجاب مقاومت می‌کند.

*در ایجاد شرایط فعلی، تأثیر سیاست‌های کشورهای استعمارگر را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

استعمار در این کشور منافع سرشار درازمدت داشته و برای دهه‌های متمادی، از سلطه سیاسی در کنار تسلط اقتصادی بر ایران بهره‌مند بوده است. انقلاب اسلامی زخم عمیقی بر پیکر استعمار فرود آورد و دست تجاوزات آنها را کوتاه کرد. انجام کودتاهای متعدد، ترورهای بی‌شمار، تحمیل جنگ هشت ساله، تحریم و اقداماتی از این دست، بی‌تردید برای به زانو درآوردن نظامی است که به تعدیات آنها «نه» گفته است و آنها اصلاً عادت به «نه» شنیدن ندارند. لذا از هر طریق ممکنی در پی تسلط مجدد بر منابع و امکانات کشور ما هستند و از هیچ تلاش و صرف هزینه‌ای امتناع نخواهند کرد.

این که توقع داشته باشیم کشورهایی که سالیان سال شیره این کشور را کشیده و از منابع سرشار آن منتفع بوده‌اند، امروز به استقلال سیاسی ما احترام بگذارند و دست از تعدی بردارند، تصور باطلی است که با هیچ یک از سوابق تاریخی ما و نیز با یک منطق ساده هم سازگاری ندارد. استعمار به هر صورت و وسیله‌ای که بتواند برای به تسلیم واداشتن ما ضربه خواهد زد و به مرور و با مقاومت بیشتر ما بر شدت این ضربات خواهد افزود.

البته در طی چند سال گذشته این شیوه ریاکارانه شیوع بیشتری هم پیدا کرده است. اختلافات طبقاتی در جامعه و برخورد ملایم و غیرعقلایی با مسئله اختلاس و نابرابری‌های اقتصادی بر وخامت اوضاع افزوده است. ما انتظار عدالت علوی را داشتیم و داریم و اسلام سرمایه‌داری و اموی، اثرات منفی و معکوسی بر جامعه داشته است. نظام در برابر این جرم‌های کلان و نابرابری‌های ظالمانه کوتاه می‌آید و به احکام جزئی‌تر می‌پردازد.

در این زمینه به ماجرای تاریخی اشاره می‌کنم. ابن عباس در جنگ صفین از مواجهه با دشمن ترسید. امیرالمؤمنین (ع) او را به چادر خود فرا خواند، لباس او را پوشید و به جای او به میدان رفت و دشمن غدار شامی را از پای درآورد و این‌گونه جان خود را برای ابن عباس و دفاع از آبروی او به خطر انداخت. اما همین ابن عباس زمانی که در بصره حاکم بود و ماجرای خلاف مالی او به گوش علی (ع) رسید، حضرت به او پیغام داد که یا آنچه را که از بیت‌المال برداشته‌ای بازمی‌گردانی و یا تو را به

*حجاب در این میان چه نقشی دارد؟

قوانین معقول مبتنی بر تشویق‌های مالی و فرهنگی و اجتماعی برای تسهیل ازدواج جوانان و ممانعت از مجرد ماندن آنها تا سنین بالاست تا با تشکیل خانواده‌های به سامان و مدیریت غرایز جنسی جوانان در چهارچوب خانواده، از امکان سوء استفاده از این غرایز، مخصوصاً در زنان و دختران کاسته شود.

حجاب اصل مسلم اسلام در جهت حفظ حرمت و جایگاه زنان و جلوگیری از تبدیل شدن آنها به وسیله تلبذ و چشم‌چرانی مردان و نیز تمایل به جلوه‌گری نامطلوب و تبرج است. زنان در قوام خانواده و حفظ ارزش‌های اخلاقی در جامعه نقش بسیار مؤثری دارند؛ لذا اگر بتوان آنها را از شأن حقیقی خود غافل و به عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی تبدیل کرد، نیمی از راه تسلط بر جوامع پیموده شده است.

بی‌تردید حجاب یکی از مهم‌ترین سنگرهای مبارزه با استیلاي فرهنگي و اقتصادي غرب است و حاکمیت ملزم به حفظ این سنگر است.

زنان در ترویج سبک زندگی اسلامی و حفظ ارزش‌های اخلاقی نقش اول را به عهده دارند. به همین دلیل است که غرب، عفاف و حجاب آنان را نشانه گرفته و بخش اعظم سرمایه‌گذاری خود را روی این موضوع متمرکز کرده است.

اما در کنار آن باید به اجرای برنامه‌های عدالت‌جویانه در جهت ایجاد برابری واقعی و نه صوری بپردازد تا افراد جامعه در اجرای پروژه‌های عظیمی که لاجرم بر عهده یک کشور مستقل قرار دارد، مانند دهه‌های ۵۰ و ۶۰ با دل و جان همراهی کنند. از یاد نبریم که یک خانواده منسجم و همدل را هیچ طوفانی از بین نخواهد برد.

*برای مواجهه با این پروژه چه باید کرد؟

سوای اقدامات همه‌جانبه رسانه‌های معاند در ترویج ولنگاری و آزادی‌های جنسی و روحیه مصرف‌گرایی و تجمل‌پرستی، عوامل داخلی نیز به شدت مؤثرند.

در شرایط فعلی ده درصد از جامعه ما به شدت برخوردار هستند و به دلیل ثروت و قدرت ناشی از آن، دست به هر نوع اباحه‌گری و تخلفی می‌زنند و معمولاً هم از مجازات جان سالم به در می‌برند. مشاهده افراد منتسب به این طبقه که از هیچ خلافي رویگردان نیستند، طبعاً ایمان نسل جوان را متزلزل و آنها را نسبت به حسن نیت حاکمیت مردد می‌کند.

نخستین وظیفه حاکمیت سر و سامان دادن به اوضاع اقتصادی طبقه متوسط به پایین و تصویب و اجرای

در ضرورت شرعی حجاب خدشه و شبهه وجود ندارد

«حجاب یک ضرورت شریعتی است؛ شریعت است؛ ضرورت شرعی است؛ یعنی هیچ تردیدی در وجوب حجاب وجود ندارد؛ این را همه باید بدانند. این که حالا خدشه کنند، شبهه کنند که آیا حجاب هست، لازم است، ضروری است، نه، جای خدشه و شبهه ندارد؛ یک واجب شرعی است که باید رعایت بشود، منتها آن کسانی که حجاب را به طور کامل رعایت نمیکنند اینها را نباید متهم کرد به بی دینی و ضدانقلابی.»

رهبر انقلاب در دیدار
افشارمختلف بانوان
۱۴۰۱/۱۰/۱۴

